

H. KRISTAL

KEHAVIGASTUSE
MÕISTE JA LIIGID
KrS-s

„ÕIGUSE“ KIRJASTUS

TARTU 1935

A-13740

H. KRISTAL

KEHAVIGASTUSE
MÕISTE JA LIIGID
KrS-s

„ÕIGUSE“ KIRJASTUS

TARTU, 1935.

H. KRISTAL

KEHAVAIGASTUSE
MÕISTE JA LIIGID
Kr-8-a

23184085

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

ÕIGUS- JA KIRJANDUS

K. Mattieseni trükikoda O./Ü., Tartu, 1935.

I. Kehavigastuse mõiste.

1. Kehavigastus — tervisrikke tekitamine. Kehavigastus kui iseseisev delikt¹ on süütegude süsteemis käsitatav isikuvastase süüteona². Kehavigastuse süstemaatilist asendit teiste süütegude seas määrav tunnus, s. o. inimene kui kehavigastuse objekt³ on aga ka ainus kehavigastuse üldkehtiv

¹ Erinevalt 1) kehavigastusest kui vastutust raskendavast tingimusest §§ 254 lõige 4 (raske või üliraske kehavigastus), 359 lõige 2 (elukardetav haigus), 444 lõige 1 (üliraske kehavigastus), 446 lõige 2 (üliraske kehavigastus), 448 lõiked 2 ja 3 (üliraske kehavigastus), 555 lõige 2 p. 1 (raske või üliraske kehavigastus), 556 lõige 2 p. 1 (raske või üliraske kehavigastus); 2) kehavigastusest kui süüteo sooritusviisist resp. -vahendist §§ 165 p.1 (endavigastus), 166 (nõusolul kehavigastamine), 555 lõige 1, 556 lõige 1; 3) kehavigastusest kui karistatavuse tingimusest §§-s 445 (üliraske kehavigastus) ja 453 (üliraske kehavigastus). Erandi teeb KrS nakkava suguhaiguse edasiandmise suhtes § 210 määratud viisil ja tingimustel, käsitledes seda süüteona rahva tervishoiu vastu.

² Seejuures on ebaoluline, kas mingi seadustik käsitab üksikisikut, selle puutumatus sõna kõige avaramas mõttes, iseseisva, primaarse hüvisena, ühes sellega isikuvastaseid süütegusid iseseisva süütegude liigina üldsuse vastu sihitud süütegude kõrval, või aga käsitab ta üksikisiku puutumatus ainult sekundaarse, üldsusele kui primaarsele alistatud hüvisena ja vastavalt sellele isikuvastaseid süütegusid ühe alaliigina üldsuse vastu sihitud süütegudest. Sest ka teisel juhtumil on kehavigastus määritletav esijoonel just süüteona üksikisiku vastu. Küll on aga eelmainitud küsimus oluline nõusolul kehavigastamise ja endavigastamise karistatavusprobleemi lahendamisel, sest sellest oleneb, kas üksikisik on täiesti vaba oma psühhofüüsilise eksistentsi määramises või mitte. Käesolevast tööst, kui ainult kehavigastuse mõistet ja liiki vaatlevast, on endavigastamise ja nõusolul vigastamise probleem jäetud välja, sest see probleem on osa laiemaulatuselisest nn. õigusvastasust kõrvaldavate aluste probleemist.

³ Süüteo objekti kohta vt. Mezger, Strafrecht, München-Leipzig, 1931, lk. 188.

tunnus. Mis puutub selle delikti eritunnustesse, siis on need, nagu see tavaline õiguslikkude mõistete sisuliste elementide juures, ajas ja ruumis äärmiselt muutuvad. Seepärast on kehavigastus piiritletav mitte üldkehtiva, vaid ainult teatava õigussüsteemi piires kehtiva mõistena⁴.

KrS järgi on kehavigastus piiritletav tervisrikke tekitamisena. Kehavigastuse mõistet konstitueerivaks tunnuseks KrS-s on tervisriike kui tagajärg. Sellest järeldub omakord, et õiguslikult kaitstavaks hüviseks⁵ kehavigastuse karistamisel on KrS järgi inimese tervis.

Et tervisriike kui tagajärg esineb KrS-s kehavigastuse olulise, seda delikti teistest isikuvastastest süütegudest — eeskätt just isikuvastastest vägivallast (§ 438 jj.) teoga auhaavamisest (§ 494) ja vabadusevõtmisest (ptk. 26) — eristava tunnuseks, see ilmneb otseselt kehavigastuse liigitust käsitlevaist §§-dest 431—433, mis piiritlevad kehavigastust tervisrikke tekitamisena.

Sellele kehavigastuse käsitusele näib vastu rääkivat § 431 toodud üliraske kehavigastuse määritletus „elukardetava tervisrikke; vaimuhaiguse; nägemise, kuulmise, keele, käe, jala või sugutus- või sigitusvõime kaotuse; näo parandamata inetuks tegeva rikke“ tekitamisena. Sellest üliraske kehavigastuse määritletust näib, nagu käsitaks KrS tervisrikke tekitamist mitte kehavigastuse olu moodustava tunnuseks, vaid ainult ühe kehavigastuse juhtumina teiste § 431 loendatud vigastuste kõrval. Selline järeldus oleks aga ekslik. Et KrS käsitleb tervisrikkena ka teisi § 431 loendatud kehavigastusi ja tervisrikket kehavigastuse oluna üldse, see järeldub § 433-st, mis kergelt kehavigastust negatiivselt määritleb muude, peale §§-des 431 ja 432 nimetatud tervisrikkete tekitamisena⁶. Seejuures ei tule aga § 431 üliraske kehavigastuse määritletus näha sisulist ebakonsekventsust või seadustehnilist ebatäpsust, sest § 431 ei käsitle üldiraske kehavigastuse ühe juhtu-

⁴ Katsed anda kehavigastuse üldkehtivat sisulist piirangu — nagu seda teeb näit. F o i n i t s k i, Kurs ugolovnago prava, Petrograd, 1916, lk. 67/68 — on seepärast käsitletavad vaid õiguspoliitiliste esitistena.

⁵ Hüvis — kaitseobjekt resp. kallaletungiobjekt. Vt. lähemalt M e z g e r, Strafrecht, lk. 188.

⁶ Selgelt nähtub see ka § 432: „Süüdlast selles, et ta tekitas tervisrikke, mis elule mitte kardetav, aga jäädav või mis küll ajutine, kuid katkestas keha organi tegevust...“

mina teiste seas mitte tervisriket üldse, vaid ainult selle üht liiki, astet — elukardetavat tervisriket. Rõhk lasub siin elukardetavusel. Mitte tervisriike, vaid selle elukardetavus asub ses §-s süstemaatiliselt ühel astmel vaimuhaigusega jm.

Täiesti aluseta ja ekslikud on katsed konstrueerida kehavigastust kehalise puutumatuserikkumisenä, mis sellisena, kui kehavigastus laiemas mõttes, hõlmaks ka isikuvastase vägivalla ühe kehavigastuse liigina. Kehavigastusena kitsamas mõttes esineks selt seisukohalt kehavigastus eespool-piiritatud mõttes, s. t. kehavigastus kui tervisrikke tekitamine⁷. Et sellised katsed on KrS seisukohalt ekslikud, see järeldub otseselt KrS 23. peatüki sõnastusest ja süsteemist: nii terminoloogiliselt kui ka väliselt süsteemilt eristab KrS 23. peatükis kehavigastuse kui tervisrikke selgelt isikuvastastest vägivallast. Aga isegi katsed viia kehavigastust ja isikuvastast vägivalda kehalise puutumatuserikkumise kui ühise tunnuse alusel ühise üldmõiste alla — nimetatagu seda siis kehavigastuseks laiemas mõttes või kuidagi teisiti — oleksid KrS seisukohalt ekslikud. Seda sellepärast, et kehalise puutumatuserikkumine esineb küll, nagu näeme lähemalt alamal, isikuvastase vägivalla, mitte aga kehavigastuse olulise tunnusena. Viimase puhul on ta mõeldav vaid võimaliku, juhusliku elemendina. Nimelt käsitab KrS kehavigastusena ka vaimuhaigust. Vaimuhaigus on tekitatav aga ka ilma kehalise puutumatuserikkumiseta, ka ilma selle kaudse rikkumiseta, nimelt puhtpsüühilise mõjustuse teel⁸. Katsed konstrueerida kehavigastust kehalist puutumatuserikkuva ja seal-

---

⁷ Nii Poznõšev, Osobennaja tšast russkago ugolovnago prava, Moskva, 1905, lk. 77 jj.; *id.*, Otšerk osnovnõh natšal nauki ugolovnago prava. II. Osobennaja tšast. Moskva, 1923, lk. 24; Foinitski, *op. cit.*, lk. 68 ja 73.

⁸ Ka teiste isikuvastaste süütegude puhul on kehalise puutumatuserikkumine mõeldav ainult juhusliku või mõne alaliigi olulise tunnusena. See-pärast pole ka kehaline puutumatus käsitatav isikuvastaste süütegude üldtunnusena. Viimasena on mõeldav vaid inimene, üksikisik, kui nende süütegude ühine objekt, ja üksikisiku puutumatus kui nende süütegude ühine hüvis. — Vt. näit. ka Löffler, Körperverletzung, koguteoses Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts, Bes. Teil, V. Bd, 1905, lk. 238. — Väärseisukohal asuvad: Ugolovnoe Uloženiye, Projekt Redaktsionnoi Kommissii i objasnenija k nemu, tom VI, S.-Peterburg, 1897 — alamal tsiteeritud „Objasnenija, VI“ —, lk. 173 jj.; Foinitski, *op. cit.*, lk. 67/68.

juures isikuvastast vägivalda hõlmava süüteona omavad seepärast ainult õiguspoliitiliste esitiste väärtust. Olgu tähendatud, et sellised katsed näivad tekkinud olevat Vene 1903. a. Ugolovnoje Uloženiye autorite seletuskirja mõjul. Nimelt oli mainitud seadustiku esialgses eelnõus kehavigastus mõeldud isikuvastast vägivalda ühe liigina hõlmava süüteona. Sellest seisukohast loobuti hiljemini, kuid Ugolovnoje Uloženiye seletuskirjas esineb see kohati siiski veel *quasi* lõpliku seisukohana⁹.

KrS-s ei esine kehavigastuse olulise tunnusena ka füüsilise või psüühilise kannatuse tekitamine¹⁰. Kuigi see iseendast kehavigastuse kui tervisrikke juures mõeldav ja ka tavaliselt esinev, kuid KrS ei omista sellele üldse mingit kehavigastuse mõistet tingivat tähendust. Oluline on KrS seisukohalt vaid tervisrikke tekitamine, olenemata sellest, kas oli see ühenduses kannatusega või mitte¹¹.

2. Kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda formaalne eristamine. — Küll esinevad aga kehalise puutumatus rikkumine ja füüsilise kannatuse tekitamine isikuvastase vägivalda oluliste tunnustena.

Isikuvastane vägivald on ainus süütegu, mille paratamatuks tunnuseks on kehalise puutumatus rikkumine. Kui iga teise isikuvastase süüteo puhul see tunnus on mõeldav

---

⁹ Vt. Objasnenija, VI, lk. 173 jj. ja lk. 234.

¹⁰ Nii ka näit. Geyer, Bemerkungen zu dem neuen russischen Entwurf eines Strafgesetzbuchs, insb. die „Verbrechen gegen die Person“ betreffend, ajakirjas Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. 6, lk. 568: „Erregen eines körperlichen Missbehagens ist kein notwendiges Merkmal der Körperverletzung. Jeder Eingriff in die Unversehrtheit des Körpers gehört hierher, wenn es auch keinen Schmerz verursacht...“ — Füüsilise, kehalise kannatuse tekitamisena käsitab kehavigastust Foinitski, *op. cit.*, lk. 68, 73. Peab aga tähendada, et Foinitski seisukoht, eriti kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda eristamises, on väga ebaselge ja vastuoluline. Foinitski määritleb kehavigastust üsna õieti tervisrikke tekitamisena (lk. 68), viimast aga, ekslikult, füüsilise kannatuse tekitamisena. Lk. 73 aga ütleb, et Ugolovnoje Uloženiye 1903. a. liigitavat kehavigastuse tervisrikke tekitamiseks ja isikuvastaseks vägivallaks, ja lk. 91 — isikuvastane vägivald kujutavat Ugolovnoje Uloženiye's kehavigastuse alamliiki.

¹¹ Seepärast on ka ekslikud katsed, käsitada füüsilist kannatust (ühenduses kehalise puutumatus rikkumisega) kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda ühise alusena, nagu seda teevad Objasnenija, VI, lk. 174; Poznõšev, Osobennaja tšast, lk. 92; *id.*, Otšerk, lk. 29.

vaid juhusliku või ainult alaliigi olulise tunnusena, siis on ta, nagu see otseselt ilmneb §-st 438, isikuvastase vägivalda mõisteline tunnus¹².

Seejuures pole aga mõeldav, et KrS karistaks igat, olgugi omavolilist kehalise puutumata rikkumist. Tekib seepärast küsimus, millise tunnusega oleks piirata see liiga avar käsitus isikuvastasest vägivaldast? Ainsa seesuguse seadusest tuletatava objektiivse tunnusega on mõeldav füüsiline kannatus¹³. See on tuletatav nimelt § 438 isikuvastase vägivalda näitena toodud löömisest, mis olult sisaldab füüsilise kannatuse tekitamist. Viimane on nii käsitatav tunnusega, mis eristab karistatava kehalise puutumata rikkumise mittekaristatavast¹⁴.

Isikuvastase vägivalda objektiivsesse koostisse kuuluvad seega järgmised positiivselt antud elemendid: kehalise puutumata rikkumine — omavolilisel viisil — ühenduses füüsilise kannatuse tekitamisega.

Samuti kui kehalise puutumata rikkumine, on ka füüsilise kannatuse tekitamine mõeldav teiste isikuvastaste süütegude võimalikkude, juhuslikkude elementidena. Seepärast on isikuvastane vägivald piirata mitte ainult positiivselt, vaid ka negatiivselt. Üldmainitud positiivsed elemendid moodustavad isikuvastase vägivalda objektiivse koostise ainult siis, kui nad pole ühenduses mingit muud isikuvastast süütegu konstitueeriva elemendiga. Selliseks elemendiks on kehavigastuse puhul, nagu nägime, tervisrikke tekitamine. Niipea kui füüsilist valu tekitava kehalise puutumata rikkumisega on ühenduses tervisrikke tekitamine, pole antud enam isikuvastane vägivald, vaid kehavigastus.

Eeltoodud kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda formaalne eristamine annab ühtlasi kriteeriumi nende deliktide

¹² KrS § 438: „Süüdlast tahtlikus löömisel või muus vägivaldaseis, mis rikkus kehapuutumata, karistatakse selle vägivalda eest isiku kallal...“

¹³ Ebamugavustundest kuni valuni. — Vt. ka *Objasnenija*, VI, lk. 241, *nota* 1.

¹⁴ Mõeldud on siin kehalise puutumata rikkumine seevõrra, kui võrra see ei esine teiste isikuvastaste süütegude juhusliku või nende alaliikide — nagu teoga auhaavamise — olulise tunnusega. — Füüsilist kannatust isikuvastase vägivalda eritunnusega käsitavad ka *Objasnenija*, VI, lk. 173 jj.; *Poznõšev*, Osobennaja tšast, lk. 92. — Et isikuvastase vägivalda mõiste ja tema vahet teiste süütegudega käesoleva töö ülesandest liiga kaugel viiks, siis on piirdutud siin vaid üldiste märkustega.

sisuliseks eristamiseks seevõrra, kuivõrra see oleneb nende eritunnuste — tervisrikke ja füüsilise kannatuse — sisulisest piiritlemisest.

3. Kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda sisuline eristamine. — KrS tervisriket ja füüsilist kannatust ei piirita. Metoodiliselt oleks aga vale aktsepteerida need tunnused ilma pikemata metajuriidilises, loodus-arstiteaduslikus käsituses. On üksik mõistete suhtes, mida antud õigusnormistikus lähemalt ei piiritata, eeldada, et need mõisted antud õigussüsteemis on tingimata mõeldavad selliselt, nagu nad on käsitatavad ühel või teisel mitteõiguslikul alal. Teiste sõnades, et ainult õigusnormistikus piiritatud mõisted erilise, tavaliselt erineva võivad õiguslikku sisu omavad, kuna kõik teised on aktsepteeritud nii, nagu nad esinevad mitteõiguslikus käsituses. See tähendaks seda, et selliste mõistete sisu on dikteeritav loodusteaduste resp. teiste mitteõiguslikkude alade poolt, arvestamata õigussüsteemi, mille elementidena nad esinevad. Tõepoolest on aga ka nende mõistete suhtes, nagu õiguslikkude mõistete suhtes üldse: õigussüsteemis esinevad mõisted võivad omada täpsalt sellist sisu, milline neile antakse mingil metajuriidilisel alal, kuid see ei pea tingimata nii olema. Kuigi normilooja lähtub eluliste nähtuste metajuriidilisest käsitusest, pole viimase poolt antavad mõisted temale paratamatult siduvad, vaid nende kui õiguslikkude mõistete sisu ja mahu määrab lõplikult vastav õiguspoliitiline siht ja vajadus. Viimastest oleneb, millise kuju omandavad metajuriidilised mõisted õiguslikkude mõistetenähtena. Metajuriidilises käsituses teatavat sisu omav mõiste võib õigusliku mõistena omada sootuks erinevat sisu. Metajuriidiliste mõistete ilma pikemata aktsepteerimine õiguslikkude mõistetenähtena ei tähendaks seega muud kui loodusteaduste jm. primaadi tunnustamist õigusliku käsituse suhtes. Tulemuseks oleks aga õiguslikkude mõistete vale, õigussüsteemist sõltumatu sisustamine ja ühes sellega selle süsteemi lõhkumine. Seepärast: metajuriidilist käsitust võib küll võtta lähtekohaks, mitte kunagi aga seda otseselt aktsepteerida õigusliku mõistena¹⁵.

---

¹⁵ Vt. siia Wolf, *Strafrechtliche Schuldlehre*, Berlin-Leipzig, 1928, lk. 73 jj.; Schwinge, *Teleologische Begriffsbildung im Strafrecht*, Bonn, 1930, eriti lk. 30 jj.

Kuidas selline metoodiline viga sisulisi väärtulemusi võib anda, see nähtub eriti selgesti just käesoleval juhtumil, kus piiritletavate mõistete eeljuriidilinegi eristamine juba on ebaselge ja raskusi tekitav.

Raskusi valmistab kõigepealt tervisrikke, s. t. haiguse mõiste. Haigus on kontradiktoorne mõiste tervisele. Loodus-arstiteaduslikust seisukohast, võttes aluseks funktsionaalse teooria, võime tervist piiritada inimese võimena tõkestamatult sooritada ümbruse poolt nõutavaid bioloogilisi sammeid; haigust, tervisriket aga — diskrepantsina selle vahel, mida inimene bioloogiliselt sooritama peaks ja mida ta sooritada võiks. Haigus on seega organismi bioloogiliste funktsioonide kõrvalekaldumine teatavast normist, selle maksimaalse piiri ületamine või minimaalse piiri mittedaavutamine¹⁶.

Mis puutub füüsilisse kannatusesse — isikuvastase vägivalda eritunnusesse — siis kujutab see endast tervisrikke sagedamaid sümptomeid¹⁷. Ja võib öelda, et iga füüsiline kannatus — ebamugavustundest kuni valuni — on tingitud mingist tervisrikkest eespool-piiritletud mõttes.

Õeldust on selge, et võttes tervisrikke ja füüsilise kannatuse eeljuriidilist käsitlemist juriidilise ja nimelt KrS käsitletusena, tekib konfusioon kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda mõistete vahel. Ühelt poolt kaotaks isikuvastane vägivald igasuguse sisu iseseisva deliktina: iga füüsilist kannatust tekitav käitumine oleks käsitletav tervisrikke tekitamisena, s. t. kehavigastusena. Teisest küljest võidakse väita, et isikuvastase vägivalda all on mõeldav igasugune füüsiline kannatust tekitav kehalise puutumatus rikkumine, s. t. iga füüsilise kannatusega ühenduses olev tervisliku häire tekitamine. Selle tulemusena haaraks seega isikuvastane vägivald kehavigastuse valdkonda. Isikuvastase vägivaldana oleks käsitletav näit. igasugune löömine, olenemata seeläbi tekitatava tervisliku häire suuruselt.

Need metoodilisest veast tingitud sisulised väärtulemused on välditavad, kui kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda

¹⁶ Vt. Siebeck, Begriff und Stellung der Medizin..., koguteoses Lehrbuch der inneren Medizin von G. v. Bergmann jt., Bd. I, Berlin, 1934, lk. 11 jj.; Sigerist, Einführung in die Medizin, Leipzig, 1931, lk. 90 jj., 114 jj., 124.

¹⁷ Vt. Sigerist, *op. cit.*, lk. 90, 111.

eritunnuste piiritamisel arvestada nende deliktide ülaltoodud formaalset eristamist.

Nägime, et KrS, käsitades kehavigastust tervisrikkena, eristab sellest iseseisva süüteona isikuvastase vägivalda kui füüsilist kannatust tekitava kehalise puutumatuse rikkumise. Seejuures käsitab KrS isikuvastast vägivalda kergemalt karistatava süüteona.

Sellest on järeldatav:

1.) et KrS käsitab tervisrikke kui kehavigastuse olulise tunnusena organismi bioloogiliste funktsioonide raskemat, enam-vähem olulist kõrvalekaldumist normist;

2) et isikuvastase vägivalda eritunnuse, füüsilise kannatuse all on mõeldav vaid selline kehalisest mõjustusest tingitud füüsiline ebamugavustunne resp. valu, mille aluseks on ebaoluline häire organismis¹⁸. Järelikult: isikuvastase vägivaldana pole käsitatav mitte näit. löömine üldse, vaid ainult selline, mis põhjustab vähemolulisi, KrS seisukohalt tervisrikke mõiste alla mitteviidavaid häireid organismis.

Õeldust ilmneb, et võrrelduna isikuvastase vägivaldaga on kehavigastus osalt laiem, osalt kitsam: laiem, et ta hõlmab mitte ainult kehalise puutumatuse rikkumisega ja füüsilise kannatusega seotud häired organismis, kitsam — et ta ei hõlma mitte igat häiret, vaid ainult enam-vähem olulisi neist.

On selge, et see tervisrikke mõiste piiritamine, ja just selle eristamine füüsilisest kannatusest kui isikuvastase vägivalda eritunnusest ei saa anda praktilisele absoluutselt täpsat kriteeriumi. See iseendast on aga möödapääsetamatu — tervisriike kehavigastuse tunnusena on üks õigusnormistikus

---

¹⁸ Ebaõige oleks kehavigastuse ja isikuvastase vägivalda eristamine ajalise momendi alusel: käsitada kehavigastusena enam-vähem kestva tervisriiket, isikuvastase vägivaldana — kiiresti mööduvat tervisriiket. *De lege ferenda* peab sellise eristamise õigeks P o z n o š e v, Osobennaja tšast, lk. 79; Otšerk, 26 jj. Kuid tervisrikke kestus ei ütle iseendast veel midagi selle raskuse kohta. Kehavigastus oleks aga ka *de lege ferenda* käsitatav raskema süüteona, s. t. raskema tervisrikke tekitamisena, kui isikuvastane vägivald. Ja teisest küljest hõlmab „oluline“ ka ajalise momendi, viimane on koos teiste sümptomitega, aga ka ainult koos nendega, üks olulikkuse kriteeriume. — Subjektiivselt, süülisest küljest erineb isikuvastane vägivald kehavigastusest sellega, et ta on sooritatav ainult tahtlikult. Vt. KrS § 438.

sageli esinevaid normatiivseid elemente¹⁹, s. t. elemente, mis pole kognitiivselt tunnetatavad ega deskriptiivselt piiritatavad, vaid millede piiritamine ja nentimine tegelikkuses eeldab teatavat hinnangut. Ja pealegi, normatiivne on ka juba arstiteaduslikki haiguse mõiste. Praktilise ülesandeks jääb sellistele mõistetele kindlapiirilisele sisu andmine, et hoida ära kindlusetust ja ebaühtlust, mis need mõisted normide rakendamisel põhjustada võivad.

II. Kehavigastuse liigid.

1. Liigitusmoodus ja -tunnused. — Kehavigastuste liigituses avaldub kriminaalõiguslik põhioõue, et raskemale teole peab vastama raskem karistus. Peab aga tähendama, et liigituse teostamine seadustikus ei ole mainitud nõude seisukohalt tingimata vajaline. See nõue oleks teostatav ka siis, kui seadustik piirduks vaid delikti ning sellele vastava karistuse fikseerimisega. Nõutav oleks vaid see, et seaduses fikseeritud karistus oleks ulatuselt küllaldane kõikide võimalikkude raskusastmete arvestamiseks. Teostatav oleks nimetatud kriminaalõiguslik nõue sel juhtumil normirakendava kohtuniku poolt. Viimase ülesandeks oleks hinnata üksiku kehavigastuse raskust ja leida sellele vastav karistusmäär seaduses fikseeritud karistusraami piirides.

Kehavigastuse, nagu teistegi deliktide liigitamine seadustikus on aga vajaline ühe teise õiguspoliitilise nõude ja nimelt õigusriiklik-liberalistliku kohtuniku suva seadusliku piiramise nõude teostamiseks. Kehavigastusi nende raskuse järgi liigitades, seob seadus suuremal või väiksemal määral kohtuniku suva kehavigastuste raskuse hindamisel ja sellele vastava karistuse määramisel. Ja sellest, mil määral taetakse siduda kohtuniku suva, on kehvavigastuse seaduses fikseeritud raskusliikide arv ja nende tunnuste üksikasjalisus.

Nagu süütegude liigitus tavaliselt, on ka kehavigastuste liigitus eeskätt liigitus objektiivse, süüvormidest ja muist subjektiivsetest elementidest olenematu raskuse järgi. Kuid,

---

¹⁹ Normatiivsete süüteo elementide kohta vt. Mezger, Vom Sinn der strafrechtlichen Tatbestände, Berlin, 1926, lk. 31 jj.; *id.*, Strafrecht, lk. 190 jj.

nagu näeme alamal, kehavigastuste liigikuuluvus oleneb lõplikult mitte objektiivsetest elementidest, vaid subjektiivsetest, eeskätt süüvormist ja nende sisust.

Kehavigastuste liigitamisel võidakse arvestada järgmisi, üldiselt kahte liiki eristatavaid objektiivseid elemente: esiteks kehavigastuse modaliteete, näit. sooritamiskiisi, süüteoobjekti jm., teiseks kehavigastuse konstitutiivset elementi, s.o. tervisriket kui kehavigastuse spetsiifilist tagajärge, selle tagajärje kui niisuguse raskust (KrS § 431—433). Tavaliselt mõistetaksegi kehavigastuste liigituse all just liigitust, mis olenev kehavigastusele kui niisugusele omasest raskusest. Selle liigitusega piirdub ka käesolev töö.

Selle järgi, millisel määral tahab seadus siduda kohtuniku suva kehavigastuste raskuse hindamisel, on kehavigastuste liigitusel tagajärje raskuse järgi seadusandluses eristatavad üldiselt kolm liigitusviisi²⁰.

Esiteks: üksikute liikide sisu kasuistlik loendamine.

Teiseks: üksikute liikide sisu määritlus, teatavate, kehavigastuse raskuse seisukohalt relevantseks tunnistatud üldtunnuste alusel.

Kolmandaks: liikide sisuline mittemääritlemine, ainult nende nimetustega piirdumine.

Kolmas liigitusviis ei anna nii siis üldse mingeid kriteeriume kehavigastuste raskuse liigitamiseks. Üksikute liikide sisu on jäetud praksise määrata. Viimane peab ise looma kriteeriumid, mille alusel ta üksikute kehavigastuste raskust määrab. Piiratud on kohtuniku suva vaid iga liigi jaoks seaduses fikseeritud karistusraamiga. Kahe teise liigitusviisi juures on seaduses endas antud kriteeriumid kehavigastuste liigituseks. Erinevad need üksteisest sellega, et esimene on puhtabstraktse loendina küll täpsam, kohtuniku suva täiesti piirav, seadusest vaid mahaloetava mõõdupuuna esinev, jätab aga tegelikult oma kasuistlikkusest tingitud tühikulisusega seda suurema vabaduse kohtunikule üksikute, seaduses mitte loendatud kehavigastuste raskuse määramisel; teine seevastu võib küll jätta teatava vabaduse abstraksete liikide piirita-

---

²⁰ Liigitusviiside kohta vt. Objasnenija, VI, lk. 202 jj.; Löffler, *op. cit.*, lk. 219 jj.; P o z n o š e v, Osobennaja tšast, lk. 73; id., Otšerk, lk. 24; Foinitski, *op. cit.*, lk. 72 jj.

misel, seob aga kord piiratud liigituse raamides kohtunikku konkreetvigastuse raskuse määramisel seda enam.

KrS jälgib teist ülalnimetatud liigitusviisist, s. t. liigitust teatavate üldiste tunnuste alusel. Selle kõrval kasustab KrS ka üksikute kehavigastuste loendamist. See on tingitud aga vaid sellest, et ta loendatud kehavigastuste suhtes teeb erandeid üldistest liigitustunnustest. Nendeks kehavigastusteks on §431 järgi vaimuhaiguse ning näo parandatamatult inetuks tegeva rikke tekitamine ja teatavate organite resp. nende tegevusvõime vigastamine.

Seepärast võib öelda, et KrS on küll ühtlane liigitusviis, ebaühtlane aga üksikute liikide tunnustes. Selle tulemuseks on, et kehavigastuste raskusliigid kujutavad KrS-s mitte ühtlasi, vaid erinevalt määritud komponentidest koosnevaid liike.

Kehavigastuste liigitamisel tervisrikke kui tagajärje raskuse järgi on liigitustunnustena mõeldavad vaid sellised kehavigastuses antud fenomenid, mis käsitatavad tervisrikke raskuse sümptomitena²¹. See on aga omakorda olenev sellest, mida mõista tervisrikke raskuse all. Sõna olulises mõttes on tervisrikke raskusena käsitatav ainult rikke läbi hävitatud tervise suurus, rikke läbi vähenenud või kaotatud tervise kogus. Tervist määritlesime inimese võimena lõkestamatult sooritada ümbruse poolt nõutavaid bioloogilisi sammeid; haigust, tervisriket — diskrepantsina selle vahel, mida inimene bioloogiliselt sooritama peaks ja sooritada võiks. Tervisriike on nii siis bioloogiliste funktsioonide kõrvalekaldumine teatavast normist, seda ületades või seda mitte saavutades²². Tervisrikke raskus oleks selt seisukohalt käsitatav proportsionaalsena kõrvalekaldumise suurusele. On aga raske, kui mitte täiesti võimatu, leida kindlaid ja üldkehtivaid kriteeriume selle kõrvalekaldumise suuruse määramiseks. Juba seetõttu, et norm, millele inimene kohastumisvõimelt vastama peab, on erinev iga üksiku indiviidi puhul. Seepärast võetakse seadusandluses raskustunnusteks markantsemaid, kergemalt konstateeritavaid ja ühtlasi

---

²¹ Liigitustunnustest üldiselt vt. Objasnenija, VI, lk. 192, 203, 211 jj.; Poznõšev, Osobennaja tšast, lk. 79, 92; *id.*, Otšerk, lk. 27; Foinitski, *op. cit.*, lk. 71 jj.

²² Vt. Sigerist, *op. cit.*, lk. 113 jj.; Siebeck, *op. cit.*, lk. 11 jj.

ka tavalise, mittearstiteadusliku hinnangu seisukohalt tervisrikke raskussümptomitena käsitatavaid momente²³.

KrS-s on kehavigastuse raskustunnustena arvestatud tervisrikke elukardetavust, kestust, üksikute organite resp. nende funktsioonide erilist tähtsust ühenduses — peale ühe juhtumi — funktsiooni halvatusastme ja -kestusega ning, lõpuks, välise vigastuse, nimelt näorikke, esteetilist mõju ühenduses ajalise momendiga.

Kehavigastuste liigitamisel elukardetavateks ja mitteelukardetavateks on aluseks tervisrikke hindamine tema otsese mõju seisukohalt elule²⁴, indiviidi eksistentsile. Seadustehniliselt võidakse seejuures toimida kas nii, et normilooja ise teostab üksikute tervisrikete raskuse hinnangu ja nende liigituse selle kriteeriumi alusel, andes seaduses elukardetavate tervisrikete loendi, või nii, et normilooja fikseerib seaduses vaid tunnuse, elukardetavuse, jättes üksikute tervisrikete raskuse määramise selle tunnuse alusel normirakendaja ülesandeks. Viimane neist viisidest on võetud omaks KrS-s.

Tervisrikke raskuse hindamisel võidakse lähtuda mitte ainult tema otsesest mõjust elule, selle suuremast või väiksemast ohustamisest, vaid ka vigastatud organi resp. funktsiooni tähtsusest. Ka see on määratav olenevalt üksiku organi tähendusest elu, organismi eksistentsi säilitamisel. Peale selle aga olenevalt organi tähendusest, võiks öelda, elu teostamisel, mõeldes viimase all indiviidi elulisi funktsioone, kuivõrra need pole tingitud otseselt ja ainult organismi integriteedi hoidmisest ja kaitsemisest. Sel hindamisviisil põhineb see, et KrS-s teatavate organite resp. nende funktsioonide riket käsitatakse raskemana kui teiste, olenevate seejuures rikke ohtlikkusest elule²⁵. Siingi, nagu esime-

²³ Viimane asjaolu on tingitud just ka sellest, et õigus peab arvestama eeskätt tavalist, üldsuses esinevat kehavigastuste raskuse hinnangut. Õigushüviste väärtuse ja ühes sellega karistuse raskuse määramisel ei saa seadusandlus arvestada vaid ühe teadusala hinnangviisi. Üldsuse hinnang on see, mida õigus — vähemalt ideelt — aktsepteerib ja mis õiguses peegeldub.

²⁴ Vt. Objasnenija, VI, lk. 239/240.

²⁵ Kui seadustik tervisrikkeid niikuinii juba liigitab nende ohtlikkuse järgi organismile, ja elule ohtlikest tervisriketest kõige raskema kehavigastuste liigi moodustab, seejuures aga erandina sesse liiki paigutab ka teatavate organite mitteelukardetava vigastamise, siis peab selle erandliigituse alusena olema mõeldav veel muud, peale organi tähtsuse, organismi resp. elu säilitamisel. Vastasel korral ei oleks seletatav näit. kõnelemisvõime

sel juhtumil, võib seadustechniliselt toimida kahesuguselt: fikseerida raskuse kriteerium kui niisugune, jättes hinnangu teostamise igal üksikjuhtumil normirakendaja ülesandeks, või aga loendada seaduses selle kriteeriumi alusel eristatud tervisrikked, nagu seda teeb KrS § 431 toodud loendis. Ühenduses sellega võidakse, nagu seda näeme ka KrS-s, arvestada raskuskriteeriumina funktsiooni halvatusastet, s. o. täielikku või osalist halvatus, ühes selle kestusega.

Mis puutub ajalisse momenti, s. o. tervisrikke kestusse, siis on see mõeldav vaid sekundaarse, täiendava, ühega eelmainitust ühenduses oleva kriteeriumina. Seda seepärast, et tervisrikke kestus ei ütle iseendast veel midagi selle raskuse kohta. Tervisriike võib olla kiiresti mööduv, kuid seejuures elukardetav, ja überpöördult, krooniline, kuid elule mitteohklik. Seepärast on tervisrikke kestus arvestatav raskustunnusena ainult ühenduses mõne teise, tervisrikke olust tuletatava tunnusega.

Eeltoodu alusel on tervisrikke mõiste KrS-s piirata veel ühes suunas. Olenevalt sellest, missuguses ulatuses võtta miljööd, millele inimene võiks ja peaks olema kohastumisvõimeline, on tervis käsitatav kas kitsamas või laiemas mõttes: kas ainult somatoloogilis-psühholoogilise tervisena või ka sotsiaalse tervisena, s. t. indiviidi kohanemisvõimena ka temale antud sotsiaalsele miljööle, kogu tema eluruumile. Vastavalt sellele on ka haigus käsitatav kas ainult somatoloogilis-psühholoogilise või ka sotsiaalse fenomenina. Käsitades haigust-tervisriket viimases mõttes, tuleks tervisrikke raskuse määramisel võtta aluseks antud indiviidi miljöö sõna kõige laiemas mõttes. Siis tuleks aga tervisrikke raskuse hindamisel arvestada ka kannatanu töövõime kaotuse astet. Et KrS viimast tervisrikke raskustunnusena ei arvesta, siis tuleb järeldada, et KrS käsitab tervisriket kitsamas mõttes. Ja ainult § 431-s loendatud funktsioonide rikete erikäsituses

---

mitteelukardetava halvamise, juba raske kogelemise tekitamise asetamine raskuselt ühele astmele elukardetava tervisrikkega. — Ebaselge ses küsimuses on *Objasnjenja*, VI, osalt eitav (lk. 241: „Znatšenije... organa... bezotnositelno k voprosu o važnosti i znatšenii... funktsii v obštšem stroje tšelovetšeskoi žizni“), osalt jaatav (lk. 242: „K povreždenijam... osobenno tjažkim po etomu priznaku otnosjatsja povreždenija organov, imejuštših naiboleje važnoje znatšenije v žizni tšeloveka...“).

avaldub teatav, seejuures algeline tendents tervisrikke käsitamisele ka sotsiaalse fenomenina²⁶.

2. Liigid. KrS liigitab kehavigastusi tagajärje raskuse järgi kolme raskusliiki:

esimese, ülriraske kehavigastuse liigi moodustab „elukardetava tervisrikke; vaimuhaiguse, nägemise, kuulmise, keele, käe, jala või sugutus- või sigitusvõime kaotuse; näo parandamata inetukstegeva rikke“ tekitamine (§ 435);

teise, raske kehavigastusliigi — „tervisrikke, mis elule mitte kardetav, aga jäädav või mis küll ajutine, kuid katkestas kehaorgani tegevust“ tekitamine (§ 432);

kolmanda, kerge kehavigastuse liigi — muude peale §§-des 431—432 nimetatud tervisrikkete tekitamine (§ 433).

Sellest nähtub, et üldiste liigitustunnustena esinevad KrS-s tervisrikke elukardetavus ja ajaline moment — kestus, s. t. tervisrikke jääv või ajutine iseloom. Need on tunnused, mis põhimõtteliselt kehtivad kõikide kehavigastuste suhtes. Esimese tunnuse, elukardetavuse, alusel eraldab KrS kehavigastustest üldse ülriraskete kehavigastuste liigi. Kõik teised, s. t. elule mitte kardetavad kehavigastused jagunevad raskeks ja kergeteks seejärgi, kas tekitatud tervisrikked on jääv²⁷ või ajutine. Selline oleks kehavigastuste liigitus siis, kui KrS nende liigitamisel piirduks vaid nimetatud üldtunnustega. Kuid see liigitus, nagu tähendatud juba ülemal²⁸, moodustab KrS-s vaid põhiliigituse, millest tehtud teatavad erandid. Millised on need erandid, see ilmneb lähemalt üksikute raskusliikide vaatlusel.

A. Ülriraske kehavigastus. Sellena esineb, nagu juba tähendatud, kõigepealt elukardetava tervisrikke tekitamine, seejuures hoolimata sellise tervisrikke kestusest kui ka sellest, millise või milliste organite või funktsi-

²⁶ *De lege ferenda* on otstarbekohasem käsitada töövõimet iseseisva õigushüvisena tervise kõrval ja moodustada selle kahjustamisest iseseisev delikt. Vastasel korral tekiksid raskused kehavigastuste liigitamisel. Vt. kehavigastuste liigitamise kohta nn. ökonoomilise, töövõime kaotust aluseks võtva printsipi järgi Objasnenija, VI, lk. 184 jj., 216 jj.: Löffler, *op. cit.*, lk. 229 jj.; Põznõšev, Osobennaja tšast, lk. 78; *id.*, Otšerk, lk. 24; Foinitski, *op. cit.*, lk. 71 jj.

²⁷ Jääva all tuleks mõista mitte ainult parandatamatut, vaid ka kroonilist — püsiva mõttes.

²⁸ Vt. lk. 13.

oonide vigastamises see avaldub. Elukardetavus, s.t. elu-
ohtlikkus on nii siis üliraske kehavigastuse moodustava ter-
visrikke oluline tunnus.

Käesoleva töö raamides pole võimalik lähemalt peatuda
ohtlikkuse mitmesugustel käsitustel kriminaalõigusteadu-
ses. Tänapäev valitseva õpetuse järgi piiritatakse ohtu sel-
lise väliselt konstateeritava olukorrana, milles antud teatava
kahjuliku, negatiivselt hinnatava tagajärje tekkimise võimal-
lus²⁹. See ohu mõiste piiring on arenenud kahest vanemas
teoorias esinevast kontraarsest ohu mõiste käsitusest: nn.
subjektiivsest ja objektiivsest. Esimene neist asub seisukohal,
et oht, kui objektiivne, reaalselt antud olukord pole mõeldav,
sest kausaalses sünis ei olevat olukorda, mis vastaks ohule.
Teatav tagajärg tekkivat või ei tekkivat, kuid nii üht kui
teist absoluutse paratamatusega. Oht on vaid kausaalset
sündi kogu selle ulatuses ja täiuses hõlmata mittesuutva
inimmõistuse kujutlus. Vastandina sellele käsitusele püüdis
objektiivne teooria tõestada ohu objektiivset antust reaalses
sünis. Mõlema õpetuse kriitika tulemusena kujunes praegu
valitsev objektiivse subjektivismi teooria, mis jaatab ohu sub-
jektivismi, kuid eitab selle ekstreemset kuju kriminaalõiguses.
See tähendab, eitab kriminaalõiguse seisukohalt ohu antuse
sõltuvust üksikisiku otsusest, käsitades ohtlikuna sellist olu-
korda, milles üldise, läbilõikeotsuse seisukohalt on antud
teatava tagajärje tekkimise võimalus. Selles sõltumatuses
üksikisiku individuaalsest otsusest avaldub valitseva õpetuse
objektivism.

Vaieldavaks tänapäeva teoorias on aga küsimus, millise
võimalusastme juures on antud oht³⁰. Üldiselt eitatakse ohtu
minimaalse võimaluse juures ja nõutakse teatavat suuremat
võimaluse astet. On selge, et siin kindla piiri tõmbamine pole
võimalik, see jääb paratamatult relatiivseks. Teisest küljest
peab mõnna seda seisukohta, et ohtlikku olukorda mitte-
ohtlikust eristav võimalusaste ei tarvitse olla ühtlane ühe
ja sama seadustiku piires³¹, vaid et see võib olla erinev

²⁹ Ohu mõiste kohta vt. Liszt-Schmidt, Lehrbuch des Deutschen
Strafrechts, Berlin-Leipzig, 1932, lk. 158; Mezger, Strafrecht, lk. 128 jj.;
Ratiglia, Il reato di pericolo nella dottrina e nella legislazione, Torino,
1932, lk. 1 jj., eriti lk. 17.

³⁰ Vt. Ratiglia, *op. cit.*, lk. 20 jj.

³¹ Vt. Ratiglia, *op. cit.*, lk. 23 jj.

üksikute deliktide järgi. Ainuoluliseks ohu mõistele jääb siis seega teatava tagajärje tekkimisvõimalus. Võimalusaste aga jääb määrata üksiku delikti piires.

Mis puutub tervisrikke elukardetavusse, siis on selge, et surma tekkimise võimalus on mõeldav, olgugi minimaalsel kujul, peaaegu iga tervisrikke puhul. Sellest aga, et KrS käsitleb elukardetavust kõige raskema kehavigastusliigi tunnuseks, peab järeldama, et ta siin mõtleb surma kui tagajärje tekkimise võimalust kõrgemas astmes — kui tõenäosust. Edasi tuleb pidada silmas seda, et objektiivsete andmete kogus, mida tuleb arvestada tervisrikke elukardetavuse hindamisel, ei saa arvestada koha peal kättesaadavaid või üldse mõeldavaid ravimisvahendeid ja võimalusi. Seaduse seisukohalt on oluline tervisrikke kui niisuguse ohtlikkus elule, olenemata vahendeist, mis võimaldavad selle tagajärje kõrvaldamist hiljemini.

Edasi kuuluvad üliraske kehavigastuse liiki teatavad kehavigastused ka siis, kui nad ei kujuta elukardetava tervisrikke tekitamist. Need on § 431-s loendatud vaimuhaiguse, näo parandamatult inetuks tegeva rikke ja kuulmise, nägemise, keele, käe, jala, sigitus- või sugutusvõime vigastuse tekitamine. Nende suhtes on KrS teinud nii siis erandi üliraske kehavigastuse üldtunnusest, käsitades neid sesse liiki kuuluvana ka siis, kui nad pole elukardetavad. Nende kehavigastuste teistest eraldamine ja nende liigitamisel erandi tegemise seaduses otseselt mitternimetatud, kuid ainsa mõeldava alusena esineb nende vigastuste eriline eluline tähtsus.

Eriti ilmneb see vaimuhaiguse käsitamises üliraske kehavigastusena. Selle tervisrikke suhtes, erinevalt teistest, ei arvesta KrS ajalist momenti — haiguse kestust. Vaimuhaigus on käsitatav üliraske kehavigastusena kui niisugune, olenematult sellest, kas oli ta elule ohtlik või mitte, samuti sellest, kas oli ta jääv või ajutine.

Mis puutub näo parandamata inetuks tegeva rikke tekitamisse, siis on sellena kvalifitseeritav niisuguse näovigastuse tekitamine, mis, esiteks, ei ole elule ohtlik³², mis, teiseks, ei kujuta endast mingit teist § 431 nimetatud, näovigastusena mõeldavat — nagu nägemise jm. — riket, mis, kol-

---

³² Sest elule ohtlikuna oleks ta käsitatav üliraske kehavigastusena juba viimase üldtunnuse, eluohtlikkuse, alusel.

mandaks, on hinnatav nägu inetuks tegevana ja mis, neljandaks, on parandatamatu, s. o. jääv. Selle kehavigastuse viimisel üliraskete kehavigastuste liiki on arvestatud eluliselt kahtlemata tähtsat näovigastuse esteetilist mõju³³. Peale selle aga ka ajalist momenti — selline näorike peab olema jäädav. Kõik teised näovigastused, kui nad pole käsitatavad nägemise jm. vigastustena § 431 mõttes, on liigitatavad üldtunnuste alusel.

Viimase grupi tervisriikete tekitamisi, mis erandina kuuluvad üliraskete kehavigastuste liiki, moodustavad § 431-s loendatud organite resp. nende funktsioonide vigastamised. Kuigi seadus loendab osalt organeid, osalt funktsioone, omab olulist tähendust siiski igal juhtumil funktsiooni kui niisuguse halvamine — olgu siis organi kõrvaldamise teel või ilma selleta³⁴. Need vigastused on käsitatavad üliraskete kehavigastustena aga ainult siis, kui tulemuseks on funktsioneerimisvõime kaotus. Tegevusvõime „kaotus“ tähendab siin võime jäävat ja täielikku halvamist³⁵. See oleks järeldatav kõigepealt juba sõna „kaotus“ tähendusest. Loogilise paratamatusega järeldub see aga sellest, et seadus tegevusvõime kaotuse asemel mainib osaliselt ka organite kaotust. Organi kaotusega on aga paratamatult seotud tegevusvõime jääv ja täielik halvamine. Ja lõpuks, tegevusvõime halvatuse jääv iseloom on järeldatav veel *argumentum a contrario* teel raske kehavigastuse määritlust § 432-s, milles raske kehavigastusena peale muu käsitatakse ka kehaorganite tegevusvõime ajutist, s. t. mittejäätavat katkestamist. Need kehavigastused on KrS-s eraldatud kui erilise elulise tähtsusega organite resp. funktsioonide vigastamised ja nende liigitamisel on tehtud erand üldisest üliraske kehavigastuse tunnusest, viies neid sellesse liiki ka elule mittekardetatavana. Peale selle aga on nende kehavigas-

³³ Vt. Objasnenija, VI, lk. 244.

³⁴ Vt. ka Objasnenija, VI, lk. 186, 242, 244.

³⁵ Sellepärast ei ole käsitatav üliraske kehavigastusena näit. sõrmede kõrvaldamine, sest sellega ei halvata veel käe tegevusvõimet täielikult. Vt. ka Objasnenija, VI, lk. 244. — Üliraske kehavigastusena käsitatakse üldiselt ka nägemise ja kuulmise kaotust ühes silmas resp. kõrvas. „Kaotus“ on seejuures antud mitte ainult nägemise või kuulmise absoluutse kaotusega, vaid ka siis, kui kannatanu ei suuda läheda maa pealt eristada esemeid või sõnu. Vt. Objasnenija, VI, lk. 243.

tuste liigitamisel arvestatud veel üht, ainult selle vigastuste grupi suhtes kehtivat tunnust ja nimelt tegevusvõime halvamise astet: üliraske kehavigastusena on nad käsitatavad, nagu nägime, ainult siis, kui nad kujutavad endist tegevusvõime täielikku halvamist. Ja alles ühenduses sellega on arvestatav ajaline moment — tegevusvõime halvatuse jäävus.

B. Raske kehavigastus. Üldiste liigitustunnuste alusel käsitab KrS raske kehavigastusena mitteelukardetava, kuid jääva tervisrikke tekitamist. Sellest üldmääritelust on tehtud järgmised erandid.

Esiteks negatiivne erand: ei kuulu raskete kehavigastuste liiki, hoolimata mitteelukardetavast jäävast iseloomust, need tervisrikete tekitamised, mis viidud erandina üliraskete kehavigastuste liiki, s. t. mitteelukardetava, kuid jääva vaimuhaiguse, mitteelukardetava, kuid jääva nagu inetuks tegevrikke ja § 431-s loendatud organite tegevusvõime mitteelukardetava, kuid täieliku ja jääva halvatuse tekitamine.

Teiseks positiivne erand: peale mitteelukardetavate jäävate kuulub raskete kehavigastuste liiki ka teatavate mitteelukardetavate ajutiste tervisrikete tekitamine, mis vastavalt üldtunnustele peaksid kuuluma kergete kehavigastuste liiki. Selle erandi moodustab § 431 loendatud organite tegevusvõime³⁶ täielik ja ajutine halvamine. Rasket kehavigastust määritlevas § 432-s on antud otseselt küll ainult ajaline tunnus — tegevusvõime halvatuse ajutine iseloom. Teine tunnus — tegevusvõime halvamise aste, selle täielik halvamine on järeldatav aga kõigepealt § 432 sõnastusest, kehaorgani tegevuse katkestamisest. Viimase all on mõeldav vaid tegevuse täielik lakkamine. Teiseks oleks ebakonsekventne käsitada raske kehavigastusena ühtede ja samade organite tegevuse nii täielikku ajutist kui ka osalist ajutist halvamist³⁷. See oleks vastuolus süütegude liigituse põhinõudega,

---

³⁶ S. o. nägemise, kuulmise, rääkimise, käe ning jala tegevusvõime ja sigitus- või sugutusvõime halvamine.

³⁷ Nende organite tegevusvõime osalistki (seejuures ajutist) halvamist näib käsitavat raske kehavigastusena O b j a s n e n i j a, VI, lk. 234: „...ustanovit obštšeje rodovoje ponjatije telesnago povreždenija, prisvoiv emu naimenovaniye legkago telesnago povreždenija, iz nego vōdelit te slutšai povreždenija, kogda razstroistva normalnōh funktsii organizma, ego zdorovja, predstavljaetsja boleje tjažkim ili po ego prodolžitelnosti, ili potomu vlijaniju, kotoroje ono možet proizvesti ili deist-

mille järgi ühte raskusliiki peavad kuuluma raskuselt ühtlased teod³⁸.

Nii näeme siis, et § 431 loendatud organite tegevusvõime halvamine moodustab erandi nii üliraskest kui ka raskes kehavigastuste liigis ainult siis, kui tulemuseks on tegevuse täielik lakkamine. Erinevus avaldub seejuures vaid ajalises momendis: üliraskete liiki kuuluvad need kehavigastused siis, kui tegevusvõime täielik halvatus on jääv, raskete liiki — kui see on ajutine.

Siin tõusetub aga küsimus, kas on § 432 esineva kehaorgani mõiste käsitatav mahult identsena § 431 loendatud organite koguga? Sel küsimusel on kehavigastuste liigitamisel oluline tähtsus, sest kehaorgani mõiste mahust § 432 oleneb suurel määral eriti just raskete ja kergete kehavigastuste eristamine. Et siin esitatud seisukoht kehaorgani mõiste mahu suhtes, s. t. selle käsitamine adekvaatsena § 431 loendatud organite ja funktsioonide koguga, KrS seisukohalt õige on, selle põhjendusele tuleme alamal.

C. Kerge kehavigastus. — Sellena on § 433 alusel käsitatavad kõik tervise rikkumised peale nende, mis nimetatud §§ 431 ja 432, s. t. kõik kehavigastused peale üliraskete ja raskete. Sellest negatiivsest määritelust on tuletatavad järgmised kerge kehavigastuse tunnused: esiteks, üliraskest kehavigastusest kui elukardetava tervisrikke tekitamisest järeldub kerge kehavigastuse tunnusena tervisrikke mitteelukardetavus, teiseks, raskest kehavigastusest kui elule mitteelukardetava, kuid jääva tervisrikke tekitamisest — tervisrikke ajutine iseloom kerge kehavigastuse teise tunnusena. Kerge kehavigastuse üldtunnustena esinevad seega tervisrikke mitteelukardetavus ja ajutine iseloom. Kuid, nagu ilmneb juba üliraske ja raske kehavigastuse piirringust, on ka kerge kehavigastuse üldmääritelust tehtud teatavad erandid. Esiteks ei kuulu kerge kehavigastuse liiki mitteelukardetav ja seejuures mõõduv vaimuhaigus, sest, nagu nägime, käsitab KrS vaimuhaigust üliraske kehavigastusena, olenematult selle kardetavusest elule ja kestusest. Teiseks ei kuulu kerge kehavigas-

---

vitelno proizvodit na organō tšelovetšeskago tela...“ Siin käsitatakse raske kehavigastusena igasugust kehaorgani mõjustamist (peale nende, mis viidud üliraske kehavigastuse alla).

³⁸ Vt. Löffler, *o.,pt. ci* lk. 221.

tuse liiki, hoolimata mitteelukardetavast ja ajutisest iseloomust, § 431 loendatud organite tegevuse ajutine katkestamine, sest need on viidud raske kehavigastuse liiki.

Tervisriikete liigituse kohta, mis kujutavad endist § 431 loendatud funktsioonide halvamist, olgu tähendatud veel järgmist. Nagu näidatud, paigutab KrS neid kui jäävaid, kuid mitteelukardetavaid ülraskete kehavigastuste liiki, tehes seega erandi selle kehavigastuste liigi üldtunnusest — tervisrikke elukardetavusest; raskete kehavigastuste liiki, kui mitteelukardetavaid, kuid ajutisi, tehes seega erandi raskete kehavigastuste liigi üldtunnusest — tervisrikke jäävusest. Mõlemal juhul aga on nõutav, et need tervisrikked kujutaksid endist tegevusvõime täielikku halvatust.

Siin tõusetub küsimus, kuidas on liigitatavad need tervisrikked siis, kui tegevusvõime halvatus pole täielik, vaid osaline. Sellest, et KrS osalist tegevusvõime halvamist ei arvesta erandtunnusena, peab järeldama, et need juhtumid on liigitatavad üldtunnuste alusel. Ja nimelt järgmiselt: kui need tervisrikked, olles mitteelukardetavad, kujutavad endist tegevusvõime osalist ja jäävat halvatust, siis on nende tekitamine käsitatav raske kehavigastusena vastavalt selle üldtunnustele; kui aga osalist ja ajutist, siis on nad viidavad kerge kehavigastuse kui mitteelukardetava, kuid ajutise tervisrikke tekitamise alla³⁹.

Lõpuks olgu tähendatud, et siingi esitatud liigituse, nagu iga kehavigastuste liigituse suhtes kehtib see, et ei ole ega saa olla kehavigastuste liigitust, mis annaks tegelikkusele absoluutselt täpsaid kriteeriume üksikute konkreetsete kehavigastuste raskuse määramiseks⁴⁰. Siingi, nagu kehavigastuse ja isikuvastase vägivalla eristamisel, jääb praktilise paratamatuks ülesandeks teoreetiliste üldtunnuste konkretiseerimine, eeskätt aga just mõistete paari: jääv—ajutine ja täielik—osaline.

3. Kehaorgani mõiste. — Nagu nähtub eeltoodud klassifikatsioonist, oleneb raske ja kerge kehavigastusliigi eristamine teineteisest olulisel määral sellest, millises ulatuses mõista kehaorgani § 432-s. Kehaorgani mõiste maht mää-

³⁹ Vrd. *nota* 41 ja *nota* 37.

⁴⁰ Vt. Objasnenija, VI, lk. 214, märkus 1.

rab nimelt nende kehavigastuste kogu, mis hoolimata sellest, et nad kujutavad endist ajutise tervisrikke tekitamist, on käsitatavad raskete kehavigastustena. Teiste sõnadega, kehaorgani mõiste maht määrab nende mööduva iseloomuga mitteilukardetavate tervisrikete kogu, mis eraldatud kergete kehavigastuste liigist ja erandina paigutatud raskete liiki.

KrS resp. Vene 1903. a. Ugolovnoje Uloženiye ei piirita kehaorgani mõistet otseselt. Vene kriminaalõiguslikus kirjanduses, kuivõrra selles organi mõiste üldse on käsitlemist leidnud, piiritatakse kehaorganit kehaosana, mis täidab või on määratud täitma mingit organismi funktsiooni⁴¹. See on piiring, mis vastab oluliselt loodusteaduses valitsevale organi mõiste käsitusele. Sellega aktsepteeritakse seega ilma pikemata loodusteaduslik organi mõiste, küsimata, kas see loodusteaduslik organi käsitus on paikapidav õigusliku käsituseks ja seda just KrS §§ 431—433 seisukohalt.

Käsitades kehaorganit § 432-s mahult identsena loodusarstiteadusliku organismimõistega, peaks kehaorgan — kui sellele mõistele üldse tahetakse anda kindel sisu — hõlmama iga, ka vähimagi kehaosa, millel täita mingi eriline funktsioon. Teisest küljest, kui ka loodusarstiteaduslikust seisukohast käsitatakse organismi mitte üksikute organite kogusummana, vaid organite ja nende funktsioonide integratsioonina, ja selt seisukohalt absoluutselt lokaalne haigustumine pole mõeldav, on praktiliselt haiguse lokaliseerimine — üksikutele organitele ja rakukestele ning nende gruppidele — siiski mõeldav ja vajaline⁴². Lähtudes loodusarstiteaduslikust organi käsitusest, muutuks seega kehaorgani halvamine § 432-s mahult väga avaraks, eriti aga veel siis, kui kehaorgani tegevuse katkestamist tahetakse mõista mitte ainult tegevuse täieliku, vaid ka osalise halvamisena. Tulemuseks oleks mitte ainult piiri ebamäärasus raskete ja kergete kehavigastuste vahel, vaid ka, et raske kehavigastuse liik hõlmaks raskuselt väga erinevaid tervisrikkeid. See oleks aga vastuolus kehavigastuste liigituse mõttega: eristada ühte ja samasse raskusliiki raskuselt enam-vähem ühtlasi kehavigastusi. Üldi-

---

⁴¹ Vt. Poznõšev, Osobennaja tšast, lk. 95; Objasnenija, VI, lk. 241, 234 jj. Seetõttu erineb ka käesolevas töös toodud kehavigastuste liigitus Objasnenija's esitatust. — Vt. nota 37.

⁴² Vt. Sigerist, *op. cit.*, lk. 155.

seks raskete kehavigastuste kriteeriumiks jääks tervisrikke mitteelukardetavus. Neist hõlmaks see kehavigastuste liik nii jäävad kui ka ajutised, viimastest kõik need, mis kujutavad endist mingi kehaorgani tegevuse täielikku halvamist. Selline jäävate ja ajutiste tervisrikete paigutamine ühte raskusliiki eeldab aga, et selleks oleks antud mingi eriline alus. Sellena oleks KrS seisukohalt mõeldav nende funktsioonide, millede ajutine täielik halvamine on raskuselt asetatud ühele astmele jäävate tervisriketega, eriline eluline tähtsus. See alus poleks aga mõeldav, kui kehaorganit käsitada mahult identsena loodus-arstiteadusliku organimõistega. Sest sel juhutamil oleks raske kehavigastusena käsitatav igasuguse kehaorgani tegevuse täielik ja ajutine halvamine. Organite resp. nende funktsioonide erinevus nende elulise tähtsuse seisukohalt ei leiaks vähimalgi määral arvestamist⁴³.

Öeldust nähtub, et kehaorgani käsitlemine organina loodus-arstiteaduslikus mõttes on KrS seisukohalt ebaõige, et on vajaline selle mõiste mahu piiramine. Ebaõige oleks aga seda teha mingi vabalt võetud kriteeriumi alusel. Juba seepärast, et siis piir raskete ja kergete kehavigastuste vahel veel ebamäärasem ja kõikumavam oleks, kui kehaorgani käsitlemisel mahult identsena loodus-arstiteadusliku organi mõistega. Peale selle aga nägime, et sellise kriteeriumina on KrS seisukohalt mõeldav vaid organi resp. funktsiooni eriline eluline tähtsus, ja seda nii § 431-s loendatud funktsioonide kui ka § 432-s mainitud kehaorgani tegevuse suhtes. Edasi nägime, et § 431 funktsioonide loend ja § 432 „kehaorgani“ läbi määratud tervisrikete erandliigituse ühiseks eelduseks on funktsiooni täielik halvamine. Ja lõpuks, et nende tervisrikete eristamine rasketeks ja ülrasketeks kehavigastusteks toimub ühe ühtlase tunnuse — ajalise momendi alusel. Seepärast: kui KrS „kehaorgani“ mahtu § 432-s lähemalt ei piira, siis tuleb eeldada, et ühistel alustel ja eeldustel erandiliselt liigitatud kehavigastused moodustavad ühe ühtlase kogu, s. t. et § 432-s nimetatud kehaorgani tegevuse all on mõeldavad vaid § 431-s loendatud organite funktsioonid⁴⁴.

---

⁴³ Selline on tulemus, lähtudes *Objasnenija*, VI, lk. 234 ja lk. 239 jj. toodud liigituspõhimõttest. — Vt. *nota* 37.

⁴⁴ Selle seisukoha poolt räägib ka järgmine praktiline asjaolu. Organi tegevuse täielik ja seejuures mitteelukardetav halvamine on

III. Liigituse sõltuvus kehavigastuse subjektiivsest küljest.

Kas mingi käitumine on käsitatav kehavigastusdeliktina ja kui, siis millise kehavigastusliigina, see ei olene üksnes eeltoodud kehavigastuse ja selle liikide objektiivsetest tunnustest. Viimastel on vaid suhteline väärtus. See, kas käitumine moodustab kehavigastusdelikti, samuti millise liigi sellest süüteoost, see oleneb lõplikult käitumise subjektiivsest küljest, eeskätt tahtluse ja ettevaatamatuse esinemisest ning nende sisust.

Objektiivseid kehavigastuse elemente omav käitumine moodustab kehavigastuse kui süüteo ainult siis, kui on antud vastav tahtlus või ettevaatamatus, ja ümberpöörduvalt — objektiivseid kehavigastuse elemente mitte omav käitumine moodustab kehavigastuse ja nimelt kehavigastuse katse vormis, kui on antud vastavad subjektiivsed elemendid. Objektiivselt raske või üliraske kehavigastuse tunnuseid omav käitumine moodustab siiski vaid kerge kehavigastuse, kui on antud vaid viimase tahtlus või ettevaatamatus, ja ümberpöörduvalt — objektiivselt näit. kerge kehavigastuse elemente omav käitumine moodustab vastavate subjektiivsete elementide olemasolul siiski raske või üliraske kehavigastuse katse vormis.

Seega siis: mingi kehavigastusliigi objektiivseid tunnuseid omav käitumine on käsitatav sellise kehavigastusliigina ainult siis, kui need objektiivsed tunnused on adekvaatsed tahtluse või ettevaatamatuse sisuga. Nendel kehavigastuse objektiivsete ja subjektiivsete elementide vahekorra tüüpilistel vormidel pole siinkohal põhjust lähemalt peatuda. Järgnevalt vaatleme vaid neid juhtumeid, kus objektiivsed elemendid erinevad subjektiivsetest ja nimelt kehavigastuse katset ning tagajärje alusel kvalifitseeritud juhtumeid.

1. Kehavigastuse katse. — Vastavalt katse määratlusele

tegelikult mõeldav peamiselt just § 431-s loendatud organite juures. Sellepärast ei ole ka praktiliselt alust kehaorgani mõiste laiendamiseks näit. siseorganitele, sest nende tegevuse täielik, olgugi seejuures ajutine, halvamine on tavaliselt ikka elukardetav tervisriike ja viidav sellisena § 431 alla.

Ebaõige on ka P o z n o š e v i (Otšerk, lk. 29/30) arvamus, et küsimus, milline kehaosa on käsitatav organina, olevat fakti küsimus ja selle lahendus vajaduse korral olenev arstlikust ekspertiisist. Ka selle „fakti küsimuse“ lahendamisel peab lähtuma mingist kriteeriumist: see on siis aga kas lahendaja subjektiivne kriteerium või aga loodus-arstiteaduslik kriteerium.

KrS-s⁴⁵ on kehavigastus katse vormis selline käitumine, millega algab kehavigastuse sooritamine, kusjuures kehavigastus peab jääma teostamata tegija tahtest olenemata asjaolu tõttu; subjektiivselt on aga nõutav, et tegija oleks soovinud selle teostamist. Subjektiivselt eeldab katse seega tahtlust ja nimelt tahtlust *dolus directus*'e kujul. On selge, et objektiivselt on kehavigastuskatse mõeldav kahel kujul. Esiteks nii, et käitumine objektiivselt ei oma ainustki kehavigastuse resp. selle liikide tunnust. Objektiivselt on nõutav vaid teo sooritamine, mis oleks käsitatav kehavigastuse sooritusteo algusena. Hoolimata objektiivsete kehavigastuselementide puudumisest on selline käitumine käsitatav kehavigastusena katse vormis, kui subjektiivselt on antud tegija soov seda delikti sooritada. Teiseks on kehavigastuskatse mõeldav sel kujul, et käitumine objektiivselt omab mingi kehavigastusliigi, näit. kerge kehavigastuse tunnuseid, subjektiivselt aga on antud soov sooritada raske või üliraske kehavigastus. Hoolimata objektiivsetest elementidest on selline käitumine käsitatav mitte kerge kehavigastusena, vaid raske või üliraske kehavigastusena katse vormis.

Samuti oleneb käitumise subjektiivsetest elementidest see, kas käitumine on käsitatav kehavigastusena või aga tapmiskatsena. Jällegi võib käitumine objektiivselt omada mingi kehavigastuse liigi tunnuseid, olenevalt aga subjektiivsetest elementidest kujutada tapmist katse vormis. Raskusi võib tekitada siin tapmiskatse ja tahtliku üliraske kehavigastuse piiritlemine, kuivõrra üliraske kehavigastus esineb elukardetava tervisrikke tekitamisena. Nagu nägime, kujutab elukardetav tervisriike sellist häiret organismis, millega antud surma ligilähedane tekkimisvõimalus, tõenäosus. Subjektiivselt on nõutav tahtlus. See tähendab: tegija pidi kas soovima elule kardetava tervisrikke tekitamist või seda teadvalt toimuda laskma⁴⁶. Järelikult: tahtliku üliraske kehavigastuse kui elule kardetava tervisrikke tekitamisel on paratamatult antud surma kui võimaliku tagajärje kujutus.

Surma kui tagajärje kujutus on antud ka tapmiskatsel. Tunnuseks, mis eraldab tapmiskatse tahtlikust üliraskest kehavigastusest, on katse subjektiivne eritunnus: soov teos-

⁴⁵ KrS § 49.

⁴⁶ KrS § 48 lõige 1.

tada teatavat süütegu, järelikult soov põhjustada surma. Tahtliku üliraske kehavigastuse kui elule kardetava tervisrikke tekitamisel on küll paratamatult antud kujutlus surmast kui võimalikust tagajärjest — ilma selleta poleks mõeldav sellise vigastuse tekitamise tahtlus, see tagajärg ei tohi olla aga soovitud, soovitud võib olla ainult selline tervisriike, millega antud ligilähedane surma tekkimise võimalus. Surma kui võimalikuna kujuteldud tagajärje suhtes on mõeldav seega ainult *dolus indirectus* või aga *luxuria*.

2. Kehavigastuse tagajärje läbi kvalifitseeritud juhtumid.

— Nagu eeltoodust nähtub, on kehavigastuse katse, nagu süüteo katse üldse, selliseid süüteovorme, milles objektiivselt on antud vähem kui subjektiivselt. Vastupidistena sellele esinevad need juhtumid, kus kehavigastuse objektiivsed ja subjektiivsed elemendid erinevad nii, et objektiivselt on antud rohkem kui subjektiivselt. Sellega tuleme kehavigastuse nn. tagajärje läbi kvalifitseeritud juhtumite vaatlusele⁴⁷.

Objektiivselt rohkem on mõeldav kõigepealt sel kujul, et käitumine sisaldab selliseid objektiivsed elemente, mis pole hõlmatud ei tahtlusest ei ka ettevaatamatusest. Kui sellised elemendid esinevad süüteo tunnustena — tagajärjena või modaliteetidena, s. t. kui vastutus või selle raskus on neist sõltuv hoolimata sellest, et nad pole hõlmatud tahtlusest ja ettevaatamatusest, siis kujutavad nad endist nn. objektiivse, mitesüülise vastutuse tingimusi.

Objektiivselt rohkem on mõeldav aga ka nii, et käitumise objektiivsed elemendid ületavad küll tahtluse, mitte aga ettevaatamatuse. Objektiivselt rohkem on sel juhtumil antud vaid võrrelduna ühe süüvormiga — tahtlusega. Juhtumid, kus vastutus või selle raskenemine on seatud sõltuvusse sellistest elementidest, pole aga enam käsitatavad objektiivse vastutuse juhtumitena, sest siin tegija vastutab ainult oma süü ulatuses.

Süüteo subjektiivseid elemente ületava objektiivse elemendina esineb kõige sagedamini tagajärg, omades seejuures kas vastutust üldse või ainult selle raskust tingiva elemendi

---

⁴⁷ Tagajärje läbi kvalifitseeritud deliktide kohta vt. M. E. Mayer, *Der allgemeine Teil des Deutschen Strafrechts*, Heidelberg, 1923, lk. 120 jj.; Mezger, *Strafrecht*, lk. 316 jj.; Liszt-Schmidt, *op. cit.*, lk. 338 ja *nota* 18.

tähendust. Viimasel juhtumil räägitakse vastutuse kvalifitseerimisest tagajärje läbi. Teoorias käsitatakse seda sagedasti objektiivse vastutuse juhtumina, s. t. vastutuse kvalifitseerimises tagajärje läbi nähakse mittesüülist, objektiivset vastutuse raskenemist. See seisukoht on aga ekslik: vastutuse objektiivsus ei moodusta tagajärje läbi kvalifitseeritud juhtumite mõistelist elementi, sest, nagu näidatud ülemal, objektiivselt rohkem on konstrueeritav nii mittesüülise kui ka süülise vastutuse tingimusena.

Tagajärge kehavigastuse vastutust raskendava tingimuseks näeb KrS ette ainult tahtliku üliraske ja tahtliku kerge kehavigastuse puhul. Vastutus tahtliku üliraske kehavigastuse eest raskeneb, kui selle tagajärjeks oli surm (§ 431, II lõige), tahtliku kerge kehavigastuse eest, kui selle tagajärjeks oli üliraske kehavigastus või surm või, kui tegu saadeti korda teadvalt raskejalgsel naise kallal, enneaegne sünnitamine ja ihuvilja surm (§ 433, II lõige). Siin tõusetub küsimus, kas need tagajärjed on KrS-s käsitatavad objektiivselt vastutust raskendavate elementidena või mitte, s. t. kas nad on mõeldud vastutust raskendavatena ka kui ettevaatamatuses, seega süüst üldse mitte hõlmatud elemendid, või on nende suhtes nõutav vähemalt ettevaatamatus. Kirjanduses on seisukohad lahkuminevad: osalt asutakse seisukohal, et nende tagajärgede suhtes on nõutav vähemalt ettevaatamatus⁴⁸, osalt aga, et nad on käsitatavad vastutust raskendavatena ka selleta, tuues seejuures just neid juhtumeid põhjenduseks väitele, et KrS on aktsepteerinud objektiivse vastutuse⁴⁹.

Viimase seisukoha pooldajad näivad lähtuvat sellest ekslikust arvamusel, et vastutuse raskenemine tagajärje läbi on juba mõisteliselt käsitatav objektiivse vastutuse juhtumina, ning leides KrS eriosast vastutust tagajärje alusel raskendavaid norme, teevad sellest üldise järelduse: KrS-s on aktsepteeritud objektiivne vastutus.

See seisukoht on ekslik nii sisuliselt kui ka meetoodiliselt.

Sisuliselt seepärast, et vastutuse objektiivsus, nagu tähendatud juba eespool, ei moodusta tagajärjevastutuse parata-

⁴⁸ Vt. Objasnenija, VI, lk. 252.

⁴⁹ Nii Margolin, Die Grundzüge des neuen russischen Strafgesetzbuchs, ajakirjas Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. 24, lk. 566.

matut tunnust. Vastutuse raskenemine tagajärje läbi võib seadustikus konstrueeritud olla nii objektiivse kui ka süülise vastutuse kujul.

Metoodiliselt vale seepärast, et see teooria lähtub KrS eriosa normidest ja tuletab neist üldkehtivana printsiibi, mis on otseses vastuolus KrS üldosas antud põhiprintsiibiga. Nimelt sisaldab KrS § 42 sätet, et „süüks ei arvata süütegu, mida kordasaatja ei võinud ette näha“.

KrS-s kehtib seega üldine nõue, et iga süüteo puhul oleks subjektiivselt antud teo objektiivse külje ettenägemise võimalus, s. t. et subjektiivselt oleks antud vähemalt ettevaatamatus. On muidugi mõeldav, et eriosa normid sellest üldnormist erandi teevad. Kas ja milliseid erandeid KrS eriosas sellest üldnormist leidub, sellel küsimusel kogu selle ulatuses pole siinkohal võimalik peatuda. Selle küsimuse selgitamine on võimalik vaid iga, nimetatud erandit sisaldada võiva eriosa normi analüüsi teel. Aluseks tuleb seejuures võtta üldosa § 42-s antud, objektiivset vastutust eitav norm. Selle kui üldnormi iseloomust järgneb, et ta kehtib iga eriosa normi suhtes. Erandid temast on mõeldavad ainult siis ja seevõrra, kui võõrra eriosa norm otseselt eitab süülist vastutust või kui asjaolu, millest olenev vastutus või selle raskenemine on antud delikti konstruktsioonis mõeldav ainult objektiivselt toimuvana.

Mis puutub tahtliku kerge ja tahtliku üliraske kehavigastamise vastutust raskendavatesse tagajärgedesse, siis on ilmne, et nende suhtes on § 42-s sisalduv nõue kohaldatav eranditult: esiteks ei tee vastavad normid otseselt erandit § 42-st ja teiseks on nende tagajärjede põhjustamine mõeldav ja võimalik ettevaatamatult. Seega siis — tahtliku kerge ja tahtliku üliraske kehavigastuse vastutuse raskenemine nende süütegude läbi põhjustatud tagajärgede alusel ei kujuta objektiivse vastutuse juhtumeid.

Vastavalt öeldule raskeneb karistus tahtliku kerge kehavigastuse eest ainult siis, kui tegija nägi ette § 433 II lõikes loendatud tagajärgi, kuid kergemeelselt eeldas nende mitte-tekkimist⁵⁰, või kui ta ei näinud ette neid tagajärgi, kuid võis ja pidi neid ette nägema. Samadel eeldustel raskeneb ka üli-

---

⁵⁰ Käsitades laiemalt *luxuria* määritelu: „kergemeelselt eeldas hoida ära“ (§ 48 lõige 2).

raske kehavigastuse karistus surma kui tagajärje alusel (§ 431, II lõige).

Siit nähtub jällegi, kuidas subjektiivselt küljest oleneb see, millise liigi moodustab teatavaid objektiivseid kehavigastuselemente omav käitumine resp. kas ta üldse kujutab kehavigastust. Käitumine võib objektiivselt omada üliraske kehavigastuse tunnuseid, kuid olenevalt subjektiivsetest elementidest moodustada siiski vaid kerge kehavigastuse tagajärje läbi kvalifitseeritud juhtumi.

Eriti suurt tähtsust omab käitumise subjektiivne külg just siis, kui käitumine objektiivselt kujutab surma põhjustamist. Käitumise objektiivne külg ei anna sel juhutamil veel mingit vastust küsimusele, milline delikt on antud, vaid laseb oletada kas tapmist, ettevaatamata surmamist või aga kas kerge või üliraske kehavigastuse kvalifitseeritud juhtumeid. Milline neist deliktidest antud, see oleneb käitumise subjektiivselt küljest.

Surma põhjustamine on käsitatav tapmisena, kui see toimus tahtlikult, ettevaatamata surmamisena, kui surm põhjustati ettevaatamatult, kehavigastuse kvalifitseeritud juhtumina, kui tahtlus oli suunatud kehavigastuse tekitamisele, surm aga põhjustati seejuures ettevaatamatult.

Tapmisest erineb surma kui tagajärje läbi kvalifitseeritud kehavigastus seega surmamistahtluse puudumisega. Mis puutub sellesse kehavigastusvormi ja ettevaatamata surmamisega, siis on neile ühine see, et mõlemad kujutavad surma ettevaatamata põhjustamist. Ainsaks neid delikte eristavaks momendiks on kehavigastuse tahtlus: selle olemasolu surma kui tagajärje läbi kvalifitseeritud kehavigastuse puhul ja puudumine ettevaatamata surmamise puhul. Selliselt erineb aga surma kui tagajärje läbi kvalifitseeritud üliraske kehavigastus tapmisest ja ettevaatamata surmamisest ainult seevõrra, kuivõrra ta kujutab § 431 loendatud vaimuhaiguse, näo parandamata inetuks tegeva rikke ja nägemise, kuulmise, keele, käe, jala, sigitus- või sugutusvõime kaotuse tekitamist.

Teataval määral teisiti erineb see kehavigastusvorm tapmisest ja ettevaatamata surmamisest siis, kui ta esineb elukardetava tervisrikke tekitamisena. Elule ohtliku tervisrikke tahtlik tekitamine eeldab paratamatult kujutlust surmast kui võimalikust tagajärjest. Ilma selleta pole elukardetava tervisrikke tahtlik põhjustamine üldse mõeldav. Sellest aga, et

põhidelikt, mida kvalifitseeriva asjaoluna esineb surm kui tagajärg, eeldab paratamatult surma kui võimaliku tagajärje kujutlust, järgneb, et selle kvalifitseeriva tagajärje suhtes pole mõeldav mitte ettevaatamatus üldse, vaid ainult üks selle vorme, *luxuria*, s. t. ainult see ettevaatamatuse vorm, milles antud tagajärje ettenägemine.

Teisest küljest peab sel kehavigastusvormil kui tahtlikul elukardetava tervisrikke tekitamisel puuduma, hoolimata surma kui võimaliku tagajärje kujutlusest, surmamistahtlus, sest vastasel korral oleks antud juba tapmine. See kehavigastusvorm kujutab subjektiivselt küljest seega süütegu, milles antud elukardetava tervisrikke tekitamise tahtlus ühes kujutlusega surmast kui võimalikust tagajärjest, kusjuures süüvormina on viimase suhtes mõeldav vaid *luxuria*. Nii siis: surma kui tagajärje läbi kvalifitseeritud elukardetava tervisrikke tekitamine erineb tapmisest surmamistahtluse puudumisega; ettevaatamata surmamisest — esiteks sellega, et surma kui tagajärje suhtes on mõeldav vaid *luxuria*, teiseks sellega, et on antud ettevaatamata surmamise puhul puuduv kehavigastuse tahtlus.

Tahtliku kerge ja tahtliku üliraske kehavigastuse tagajärje läbi kvalifitseeritud juhtumid kujutavad nii siis kerge või raske kehavigastuse tahtlikku tekitamist ühenduses kvalifitseerivate tagajärgede ettevaatamata tekitamisega. On selge, et need juhtumid⁵¹ oleksid iseendast lahendatavad ja karistatavad ideaalkonkurentsi juhtumitena (KrS § 60): esiteks ideaalkonkurentsinähtlikku kerge kehavigastuse ja ettevaatamata üliraske kehavigastuse või ettevaatamata surmamise vahel ja teiseks ideaalkonkurentsinähtlikku üliraske kehavigastuse ja ettevaatamata surmamise vahel. KrS-s on neist moodustatud aga kvalifitseeritud juhtumid. Seda aga, nagu nägime, ühenduses vaid kerge ja üliraske kehavigastusega. Juhtumeil, mil tahtliku raske kehavigastuse ettevaatamatuks tagajärjeks on üliraske kehavigastus või surm, tuleb seega rakendada § 60.

Kahtlusi võib tekitada süülisest küljest vastutuse raskenemine tagajärje alusel ettevaatamata kehavigastuse puhul. § 437 määritleb ettevaatamata kehavigastuse karistatavust

---

⁵¹ Peale kerge kehavigastuse kvalifitseerimise enneaegse sünnitamise ja ihuvilja surma kui tagajärje läbi.

järgmiselt: „Süüdlast kehavigastuse ettevaatamatus tekitamises karistatakse: kui vigastus oli üliraske või raske — arestiga mitte üle kuue kuu, kui vigastus oli kerge — arestiga mitte üle ühe nädala jne.“

Seda võib kõigepealt nii mõista, et ettevaatamatuses on seatud sõltuvusse küll karistatavus kui niisugune, mitte aga karistuse raskus. See tähendab, kui tagajärjeks oli üliraske või raske vigastus, siis raskeneb karistus, olenemata sellest, kas tegija nägi või võis näha ette tervisrikke tekitamist just neis raskusastmetes. Nõutav on vaid tervisrikke kui niisuguse ettenägemise võimalus, kuna karistus raskeneb ka siis, kui puudus võimalus näha ette vastutust raskendavat tagajärge. Sellise tõlgendusviisi tulemuseks on seega vastutuse puhtobjektiivse raskenemise jaatamine ettevaatamatu kehavigastuse puhul.

§ 437 on võimalik aga tõlgendada ka otse vastupidiselt. Ja nimelt nii, et raske või üliraske kehavigastuse olemasolul raskeneb karistus ainult siis, kui süüdlane nägi ette kehavigastuse just neis raskusastmetes või kui tal oli võimalus selleks, vastasel korral aga mitte.

Praktiliselt tuleks esimesel juhtumil selgitada subjektiivsest küljest vaid seda, kas on antud ettevaatamatus kehavigastuse kui niisuguse suhtes, kuna karistuse raskuse suhtes oleks määrav vaid teo objektiivne külg, olenemata subjektiivsest. Teisel juhtumil tuleks aga raske või üliraske kehavigastuse puhul selgitada, kas tegija nägi ette kehavigastust just neis raskusastmetes või kas oli tal selleks võimalus.

Esimene seisukoht oleks süüdlasele vähem soodus, kuid praktiliselt lihtsam, teine ümberpöörduvalt — süüdlasele soodsam, kuid praktiliselt raskem. Kuid kui süülise vastutuse järjekindel teostamine oleks teine tõlgendusviis kokkukõlas KrS üldosa § 42-s väljendatud üldprintsiibiga ja sellena enam põhjendatud.

A
13740

i 23184035

(Öigus 1935, 7/8)